

Русь • Литва • Арда

Ў помніках нумізматыкі
і сфрагістыкі

Том 14

Спецвыпуск «Заходняя Русь і Арда»

Варшава • 2024

*Выданне выходзіць пры падтрымцы фонду
"Sven Svenssons stiftelse för numismatik" (Швецыя)*

Рэдкалегія:
Дз.У. Гулецкі
В.В. Зайцаў
Г.А. Цітоў

Рэцэнзенты:
Барыс Пашкевіч, доктар навук,
прафесар Інстытута археалогіі Вроцлаўскага ўніверсітэта
Раман Крыцук, навуковы супрацоўнік Кабінета манет і медалёў
(Нацыянальны музей у Варшаве)

Русь, Літва, Арда ў помніках нумізматыкі і сфрагістыкі. Том 14. Спецвыпуск «Заходняя Русь і Арда» – Варшава : ЕГУ, 2024. – 200 с., мал.

Чатырнаццаты том серыі «Русь, Літва, Арда ў помніках нумізматыкі і сфрагістыкі» – спецыяльны выпуск, засяроджаны на гістарычным кантэксце Заходняй Русі ў перыяд Сярэднявечча. У выпуск увайшлі матэрыялы па валынскай, тураўскай, чарнігаўскай, полацкай сфрагістыцы XI–XIII стст., а таксама па нумізматыцы земляў былой Кіеўскай Русі па мангольскім заборы, што пазней увайшлі ў склад Вялікага княства Літоўскага, і тых, што знаходзіліся пад беспасярэднім уплывам Джучыдаў.

Выпуск складзены па-беларуску і па-украінску і прызначаны для гісторыкаў, археолагаў, нумізматаў і сфрагістаў, музейных работнікаў і калекцыянераў, а таксама для шырокага кола чытачоў, што цікавяцца гістарычнымі помнікамі перыяду Сярэднявечча.

© Калектыў аўтараў, 2024
© Еўрапейскі гуманітарны ўніверсітэт, 2024

**Памяці
Валерыя Нечытайлы
(1963–2020),**
украінскага даследчыка і эрудыта,
кандыдата гістарычных навук

Еўрапейскі гуманітарны
ўніверсітэт

ЗМЕСТ

ПРАДМОВА	6
FOREWORD	
І.А. Жукаў. Віслыя пячаткі князя Яраполка (Пятра) Ізяславіча 1069–1086 гадоў.	8
IGOR A. ZHUKOV. SEALS OF THE PRINCE YAROPOLK-PETER IZYASLAVICH (1069–1086)	
Дз.У. Гулецкі, А.У. Якаўлеў, А.К. Богуш. Пячаткі і пломбы XI ст. з выявай св. Пакутніка Фёдара	24
DZMITRY HULETSKI, ANDREY YAKOVLEV, ANATOL BOHUŠ. LARGE AND SMALL SEALS OF THE 11 TH CENTURY WITH THE IMAGE OF THE SAINT MARTYR THEODORE OF AMASEA	
Ю.Г. Цігунцаў. Свінцовыя пячаткі XI–XII стст. з паўночна-заходняй часткі Чарнігаўскай зямлі (па зборах у Бранскай вобласці). Частка 3: пячаткі і пломбы з выявамі святых розных тыпаў і памераў	43
YURY G. TIGUNTSEV. LEAD SEALS OF THE 11 TH –12 TH CENTURIES FROM THE NORTH-WESTERN PART OF THE CHERNIHIV LAND (ACCORDING TO FINDINGS IN THE BRYANSK REGION). PART 3: LARGE AND SMALL SEALS OF VARIOUS TYPES AND SIZES WITH THE IMAGES OF SAINTS	
А.К. Богуш. Старажытнарускія свінцовыя пломбы XI–XIII стст. з тэрыторыі Друцкага княства	71
ANATOL BOHUŠ. ANCIENT RUS' LEAD SEALS OF THE 11 TH –13 TH CENTURIES FROM THE TERRITORY OF DRUCK LAND	
А.А. Грамыка. Да пытання аб пачатку абарачэння пражскіх грошаў на тэрыторыі Беларусі.	172
ALIAKSANDR HRAMYKA. A NOTE ON THE BEGINNING OF THE PRAGUE GROATS CIRCULATION ON THE TERRITORY OF BELARUS	
О.О. Шевчук. Комплекс джучідських дангів 1370-х років із Зіньківського району Полтавської області	186
OLEKSANDR SHEVCHUK. A HOARD OF JOCHID DANGS OF THE 1370S FROM THE ZINKIV DISTRICT OF THE POLTAVA REGION	
Ю.В. Зайончковський. Невеликий гаманець дангів з-під міста Богодухова Харківської області.	194
YURIY ZAYONCHKOVSKIY. A SMALL PURSE OF DANGS FROM THE TOWN OF BOGODUKHOV, KHARKIV REGION	

СКАРАЧЭННІ

БСЭ	— Вялікая Савецкая Энцыклапедыя (Большая Советская Энциклопедия)
ВНК	— Усерасійская нумізматычная канферэнцыя (Всероссийская нумизматическая конференция)
ГАИМК	— Дзяржаўная акадэмія гісторыі матэрыяльнай культуры (Государственная Академия истории материальной культуры)
ГИМ	— Дзяржаўны гістарычны музей (Государственный исторический музей)
г. х., гг. х.	— год, гады хіджры
ЗАНО	— Запіскі археалагічна-нумізматычнага таварыства (Записки археологическо-нумизматического общества)
ИАППЗ	— Гісторыя і археалогія Полацка і Полацкай зямлі (История и археология Полоцка и Полоцкой земли)
ИИМК РАН	— Інстытут гісторыі матэрыяльнай культуры Расійскай Акадэміі наук (Институт истории материальной культуры РАН)
КСИА	— Кароткія паведамленні Інстытута археалогіі (Краткие сообщения Института археологии)
МНК	— Міжнародная нумізматычная канферэнцыя (Международная нумизматическая конференция)
МНК Ст. Ладога	— зборнік тэзісаў дакладаў на Міжнароднай нумізматычнай канферэнцыі ў Старой Ладазе (сборник тезисов докладов на Международной нумизматической конференции в Старой Ладоге)
НС ГИМ	— Нумізматычны зборнік Дзяржаўнага гістарычнага музея (Нумизматический сборник ГИМ)
НЧ ГИМ	— Нумізматычныя чытанні Дзяржаўнага гістарычнага музея (Нумизматические чтения ГИМ)
НиЭ	— Нумізматыка і эпіграфіка (Нумизматика и эпиграфика)
НФ	— Нумізматыка і фалерыстыка (Нумизматика и фалеристика)
ПВЛ	— «Аповесць мінулых гадоў» («Повесть временных лет»)
ПСРЛ	— Поўны збор рускіх летапісаў (Полное собрание русских летописей)
РЛО	— Русь, Літва, Арда ў помніках нумізматыкі і сфрагістыкі (Русь, Литва, Орда в памятниках нумизматики и сфрагистики)
САИ	— Збор археалагічных крыніц (Свод археологических источников)
СНВЕ	— Сярэднявечная нумізматыка Усходняй Еўропы (Средневековая нумизматика Восточной Европы)
экз.	— экзэмпляр (-ы)

ПРАДМОВА

Паважаны чытач,

Вы трымаеце ў руках чарговы, чатырнаццаты выпуск серыі «Русь, Літва, Арда». Гэта другі выпуск, які выходзіць пад эгідай Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта (Літва). У трэці раз выданне было падтрымана фондам "Sven Svenssons stiftelse för numismatik" (Швецыя). Том мае відавочны акцэнт на тэматыцы гісторыі Заходняй Русі, а таксама заходніх тэрыторый Улуса Джучы перыяду яго заняпаду.

У якасці эксперыменту, у тым ліку для падтрымкі нацыянальных нумізматычных школ Беларусі і Украіны, гэты спецвыпуск падрыхтаваны на дзвюх мовах – беларускай і ўкраінскай. У той час, як падзеі апошніх гадоў паставілі пад сумнеў існаванне шэрагу гістарычных выданняў Усходняй Еўропы ў ранейшай парадыгме, а рэдакцыйная палітыка іншых абумоўленая палітычна, мы імкнемся падтрымліваць і публікаваць аўтараў, якія кіруюцца шчырай даследчыцкай цікавасцю да эпохі Сярэднявечча.

У апошнія дзесяцігоддзе нумізматыка і сфрагістыка ўсё больш набываюць рысы «дакладных навук», ужываючы прылады скрупулёзнай графічнай рэканструкцыі штэмпеляў, аднаўляючы тэхналагічныя сувязі, вывучаючы метралогію артэфактаў, якія становяцца даступнымі для даследавання ва ўсё большых колькасцях. Штогод выдаючы выпускі зборніка «Русь, Літва, Арда», мы імкнемся захаваць для навукі як мага больш «свежых» дадзеных аб знаходках, хоць варта прызнаць, што намаганні нашых і нашых аўтараў стае на публікацыю толькі меншай часткі артэфактаў, якія падымаюцца аматарамі пошуку.

Першыя чатыры артыкулы зборніка прысвечаныя матэрыялам па старажытнаарускай сфрагістыцы. У параўнанні з манетамі вывучэнне сфрагістычных помнікаў сярэднявечнай гісторыі патрабуе прыкметна большых намаганняў ад іх даследчыкаў, што абумоўлівае павярхоўны пакуль узровень нашага разумення функцыянавання свінцовых пломбаў і пячатак у звароце, як сістэмы.

Зборнік адкрывае артыкул І.А. Жукава, які падсумоўвае веды пра пячаткі Яраполка Ізяславіча (1043/47–1086) – князя Валынскага, Вышгародскага і Тураўскага. Ад шматгадовай дзейнасці князя засталіся выдатныя сфрагістычныя помнікі. Аўтар артыкула крытычна аналізуе атрыбуцыі папярэднякаў, а таксама ўпершыню адносіць яшчэ колькі тыпаў пячатак і пломбаў да разгляднага эмітэнта.

Дз.У. Гулецкім, А.У. Якаўлевым і А.К. Богушам для паштэмпельнага даследавання быў абраны тып са св. Фёдарам-пакутнікам. У зборы старажытнаарускіх актывых пячатак В.Л. Янін удакладняе меркаванне М.П. Ліхачова, які ўпершыню датаваў яго, у першым набліжэнні, XI стагоддзем. У пачатку 2010-х з'явілася гіпотэза аб прыналежнасці пячатак з выявай св. Фёдара-пакутніка Усяславу Брачыславічу Полацкаму (1044–1101). У другой палове дзесяцігоддзя, намаганнімі шэрагу беларускіх, расійскіх і ўкраінскіх аўтараў, былі апублікаваныя шматлікія, невядомыя раней экзэмпляры дадзенага сфрагістычнага тыпу, перш за ўсё, пломбы. У двух артыкулах адным з аўтараў працы была ўжо раней закранутая праблематыка атрыбуцыі гэтага тыпу і сфармуляваныя дадатковыя довады на карысць аднясен-

ня яго Усяславу. У гэтай жа працы сабраны ўсе вядомыя штэмпельныя разнавіднасці апісванага сфрагістычнага тыпу, выяўленыя тэхналагічныя сувязі паміж імі, выкананая іх графічная рэканструкцыя.

У дзвюх наступных артыкулах, адпаведна, Ю.Г. Цігунцавым і А.К. Богушам, працягваецца публікацыя шматлікіх рэгіянальных знаходак старажытнарускіх пломбаў і пячатак. Расійскі аўтар публікуе матэрыял з гістарычнай паўночна-заходняй часткі Чарнігаўскай зямлі – пячаткі і пломбы з выявамі святых на абодвух баках, альбо ў спалучэнні з рускай легендай, розных тыпаў і памераў.

У артыкуле А.К. Богуша прыводзяцца звесткі аб апошніх зборах з 799 прадметаў малой сфрагістыкі, знойдзеных на пасадзе старажытнага горада Друцка. Такая вялікая колькасць знаходак у наваколлі Друцкага гарадзішча абумоўленая адсутнасцю забудовы на яго тэрыторыі і, адпаведна, даступнасцю пошуку такіх артэфектаў. Безумоўна, пры належным падыходзе, многія старажытнарускія гарады яшчэ могуць прадставіць даследнікам падобную колькасць матэрыялу для вывучэння.

Наступныя артыкулы пераносяць нас у канец XIV – пачатак XV стст. Яны прысвечаныя нумізматыцы. А.А. Грамыка даследуе гіпотэзы сваіх папярэднікаў адносна звароту пражскага гроша на тэрыторыі Беларусі. Даследчык прыходзіць да высновы, што некрытычнае стаўленне да пісьмовых крыніц, а таксама памылковая атрыбуцыя манет Смаленскага скарбу 1889 года і прадметаў з раскопак у Ваўкавыску прывялі да ўкаранення ў беларускай нумізматыцы хібных уяўленняў аб раннім паступленні сюды чэшскай манеты. Згодна з праверанымі дадзенымі, толькі ў пачатку XV стагоддзя хаджэнне чэшскіх манет ахоплівае ўсю тэрыторыю сучаснай Беларусі.

Завяршаюць зборнік працы ўкраінскіх аўтараў, якія публікуюць і аналізуюць невялікія скарбы заходнедзючскай манеты. Так, мэтай паведамлення А.А. Шаўчука ёсць увядзенне ў навуковы зварот невялікага комплексу з 28 сярэбраных дангаў, знойдзенага ў 2019 годзе.

Праца Ю.В. Заянчкоўскага прысвечаная публікацыі комплексу з чатырох сярэбраных дзючдскіх дангаў, знойдзенага вясной 2021 года на ўсходзе Украіны, недалёка ад горада Багадухава. Датаваць тэзаўрацыю публікаванага комплексу можна перыядам праўлення хана Пулада. Друкуецца і новы тып дангаў хана Пулада без абазначэння месца выпуску і з скажонай датай выбіцця на рэверсе.

Зборнік прысвечаны памяці ўкраінскага даследчыка і эрудыта Валерыя Нечытайлы (1963–2020). Будучы выхадцам з калекцыянераў і энтузіястам-непрафесіяналам, ён, незадоўга да заўчаснай смерці, змог рэалізаваць сваю мару, абараніўшы дысертацыю і атрымаўшы званне кандыдата гістарычных навук. Менавіта В. Нечытайлу належыць шэраг атрыбуцый сфрагістычных помнікаў, на якія спасылаюцца аўтары першых артыкулаў нашага выдання. Гэтак жа захопленых эпохай Сярэдніх вякоў даследнікаў, роўна як і дасведчаных прафесійных навукоўцаў, мы, як звычайна, запрашаем да супрацоўніцтва ў рамках будучых выпускаў серыі «Русь, Літва, Арда».

Рэдкалегія

НЕВЕЛИКИЙ ГАМАНЕЦЬ ДАНГІВ З-ПІД МІСТА БОГОДУХОВА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ю.В. Зайончковський

*Кожен монетний скарб є дорогоцінною
і неповторною пам'яткою минулого, саме тому
він не повинен залишитися невідомим науці¹.*

Микола Котляр (1974)

Автором було надруковано понад півтора десятки наукових статей, присвячених публікації знахідок комплексів золотоординських срібних монет. Вихідною посилкою цієї діяльності було розуміння пріоритетної необхідності ретельної наукової фіксації нумізматичного матеріалу джучидської епохи. Така сумлінна фіксація є обов'язковою умовою подальшого прогресу як нумізматичної, так і історичної науки.

Пропонована робота присвячена введенню в науковий обіг комплексу з чотирьох срібних джучидських дангів, знайденого навесні 2021 року на Сході України неподалік від міста Богодухова під час пошуку металодетектором. За інформацією, повідомленою автору, монети знаходилися на площі менш як половина квадратного метра, інших нумізматичних пам'яток ніде поряд виявлено не було.

Як вже було зазначено в нумізматичній літературі, «до категорії гаманців зазвичай включаються комплекси від кількох монет до кількох сотень, випадково втрачені або навмисно заховані їх власниками»². Богодухівський комплекс, на думку автора, може бути віднесений саме до цієї категорії.

¹ Котляр Н.Ф. Кладоискательство и нумизматика. С. 126.

² Гончаров Е.Ю., Галкин Л.Л., Ержанов А.Р. Два клада монет конца... С. 154.

Данги комплексу репродуковані на **Рис. 1**, там же наведено їх вагові дані та розміри.

Рис. 1. Данги ханів Тимур-Кутлука та Пулада, знайдені під Богодуховом

Усі монети можна віднести до донгів «південного» карбування, дві з них вибиті від імені хана Тимур-Кутлука (**Рис. 1.1** і **1.2**), дві – від імені хана Пулара (**Рис. 1.3** і **1.4**).

Перейдемо до атрибуції знайдених дангів.

Рис 1.1. відтворено фотозображення данга хана Тимур-Кутлука із позначенням місця випуску як місто Крим. Цей монетний тип був опублікований у 2001 році М. Івановим під номером ЛІІ (л-150, о-206)³. Нумізмат пропонує реконструкції монетних легенд, з якими можна погодитися.

Аверс: «Султан/Тимур-Кутлук/хан».

Реверс: «Відкарбована у /місті Крим/796 рік»⁴.

Складається враження, що на реверсі остання цифра дати ٦ і слово سنة «рік» написані в лігатурі.

Звертає на себе низька вага данга на **Рис. 1.1** (0.95 г) у порівнянні з середньою вагою кримських монет Тимур-Кутлука, опублікованих М. Івановим (1.169 г)⁵. Можна припустити, що ця монета була трохи підрізана.

Другий данг хана Тимур-Кутлука (**Рис. 1.2**) має на аверсі легенду: «Султан справедливий/Тимур-Кутлук/хан нехай продовжиться його правління».

Композиція реверсу монети відрізняється наявністю в його центрі так званого «вузла щастя» (що робить, за інформацією автора, цей варіант досить рідкісним).

³ Іванов Н.Н. Клад джучидских монет... С. 481.

⁴ Іванов Н.Н. Клад джучидских монет... С. 464–465.

⁵ Іванов Н.Н. Клад джучидских монет... С. 472.

Легенда написана з характерними палеографічними особливостями, які стали причиною її полі варіантної реконструкції.

Г. Федоров-Давидов наприкінці ХХ століття вважав, що подібний реверс (правда без «вузла щастя») слід читати як «Карбування/Улуг/ал-Джедід»⁶.

Н. Иванов легенду на подібній монеті (Тип LVIII⁷) розумів як «Відкарбована в/ Орді/Джедід рік/800»⁸. Багато нумізматів у ХХІ столітті також поділяють цю реконструкцію. Автор погоджується з таким прочитанням, на його думку легенда зворотного боку монети на **Рис. 1.2** має такий вигляд:

ضرب في اوردوي الجديد سنة ٨٠٠

Рис. 2. Фотозображення данга хана Тимур-Кутлука, Орду ал-Джедіда, 800 р.х.

На **Рис. 2** наведено фотозображення такого ж данга з краще видимою лівою частиною реверсу. Необхідно відзначити, що літери و та د в центрі написані в лігатурі, слово سنة розташоване над يد , у самому низу реверсу розміщено позначення року ٨٠٠ .

Тип данга хана Пулада, відтворений на **Рис. 1.3**, відомий нумізматам⁹. Монета не датована. Легенда аверсу:

السلطان/العادل/پولاد/خان

«Султан справедливий Пулад хан».

Легенда реверсу:

ضرب/بلد/ازاق

«Карбування Белед Азак».

Найцікавішою монетою цього мікро комплексу є, як можна впевнено стверджувати, другий данг хана Пулада (**Рис. 1.4**).

Подібну монету було опубліковано у 2013 році С. Бурковським, виконану ним графічну реконструкцію відбитків штемпелів цієї монети відтворено на **Рис. 3**¹⁰.

⁶ Федоров-Давидов Г.А. Денежное дело Золотой Орды. № 439, С. 216.

⁷ Иванов Н.Н. Клад джучидских монет... С. 481.

⁸ Иванов Н.Н. Клад джучидских монет... С. 465.

⁹ Савоста Р.Ю. Каталог азакских дангов XV века. С. 96, № 256.

¹⁰ Бурковский С.А. Трехногая тамга в эпоху эмира Идегея. Тип 18г, С. 32.

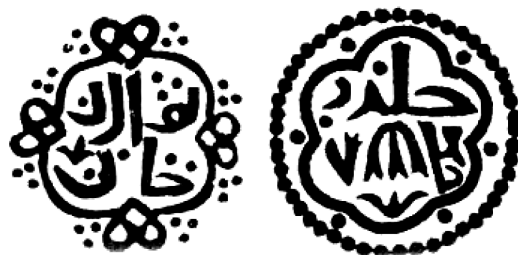

Рис. 3. Графічна реконструкція відбитків штемпелів данга хана Пулада, виконана С. Бурковським

На аверсі цієї монети розміщена легенда **پولاد/خان** – «Пулад хан». Данг з Богодухівського комплексу, репродукований на Рис. 1.4, має іншу легенду аверсу.

На Рис. 4 відтворено дві одноштемпельні з ним монети.

4.1. 1.05 г

4.2. 1.13 г

Рис. 4. Фотозображення дангів хана Пулада, одно штемпельних монеті з Богодухівського комплексу

Легенда на лицьовій стороні цих монет має такий вигляд:

العادل/پولاد/خان

«Справедливий Пулад хан».

У науковій літературі монетний тип дангу, відтвореного на Рис. 1.4, автором не виявлено. Графічні реконструкції відбитків штемпелів цієї монети, виконані спеціально для цієї статті В. Тішкіним, наведено на Рис. 5.

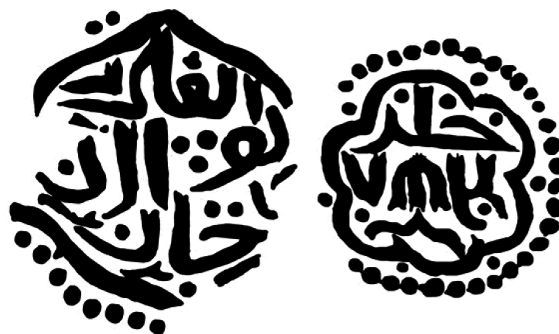

Рис. 5. Графічна реконструкція відбитків штемпелів дангів хана Пулада без позначення місця випуску та зі спотвореною датою карбування на реверсі

При уважному розгляді цієї графічної реконструкції, а також монет, відтворених на **Рис. 1.4** та **Рис. 4** стає очевидним, що лицьовий штемпель, яким карбувалися ці монети, значно більше за розмірами, ніж оборотний. Як би штемпель не ліг при ударі на монетну пластину, на монеті викарбовувалася лише якась його частина. Автору відомі в джучидській монетній справі XV століття ще подібні випадки експлуатації в одній штемпельній парі різних за розміром штемпелів. Без жодного сумніву цей цікавий казус потребує подальшого спеціального вивчення.

Також необхідно звернути увагу на палеографічні особливості написання імені хана на аверсах дангів, опублікованого С. Бурковським та відтвореного на **Рис. 1.4**. Ім'я написано, як видається, як **پوالد**.

С. Бурковський відносить опубліковану ним монету до 812 р.х. (тобто так, треба розуміти, він читає спотворену дату на реверсі ліворуч і праворуч від тамги). Характеризуючи реверс він пише, що «зникає слово Каффа над тамгою, також з'являється багатодужчаста рамка, кардинально відмінна від рамки з чотирма вузликami, яка була використана в оформленні більш ранніх каффських дангів»¹¹. Прочитання слова над тамгою С. Бурковський не пропонує.

К. Хромов у 2014 році читав слово над тамгою на реверсі промальованої С. Бурковським монети як «ал-Джадід» і вважав цей випуск не датованим¹².

У даному випадку, однак, можна, напевно, погодитися з О. Казаровим, який в одній зі своїх неопублікованих наукових доповідей пропонував розуміти слово на реверсі цього типу як **خلد**. На монеті, що розглядається, це слово саме так і написано.

Таким чином, як бачимо, на реверсі цих монет немає позначення місця випуску – дано лише традиційне побажання як продовження легенди аверсу.

Чи можна цю емісію впевнено віднести до продукції монетного двору Кафи? На думку автора, поки що не можна позитивно відповісти на це питання. Слово «Кафа» (**كفه**) на реверсах цих монет відсутнє, та й рамка, як було сказано вище, відрізняється від картушів інших типів дангів, відкарбованих на цьому монетному дворі.

Дата на монеті є, але вона спотворена, поки її також неможливо впевнено інтерпретувати. Зліва від тамги стоїть цифра **۷**, праворуч можна маючи бажання прочитати спотворену **۶**. Питання про датування цієї емісії також залишається відкритим.

Завершивши атрибуцію монет, підіб'ємо підсумки.

1. Датувати тезаврацію опублікованого комплексу можна періодом правління хана Пулада (яке закінчилося у 1410 році) або трохи пізнішим часом: кінець 1400-х – 1410-ті рр.

2. З публікацією цього комплексу мозаїку знахідок золотоординських монет на території Східної України доповнено ще одним необхідним фрагментом.

3. Розглянуто цікавий тип дангів хана Тимур-Кутлука чекана Орду ал-Джадіда 800 р.х. із зображенням «вузла щастя» на зворотному боці.

4. Опубліковано новий тип дангів хана Пулада без позначення місця випуску та зі спотвореною датою карбування на реверсі.

Насамкінець необхідно висловити щире подяку пану Володимирі Тішкіну за допомогу при підготовці цієї публікації.

¹¹ Бурковский С.А. Трехногая тамга в эпоху эмира Идегея. С. 31.

¹² Хромов К.К. К вопросам атрибуции и метрологии серебряных денгов... С. 42.

SUMMARY

Yuriy Zayonchkovskiy. A small purse of dangs from the town of Bogodukhov, Kharkiv region

The author published more than a dozen scientific articles devoted to the publication of finds of the Golden Horde silver coins. The initial premise, in this case, was the priority need for a thorough scientific fixation of the numismatic material of the Jochid era. Such conscientious fixation is an indispensable condition for the further progress of both numismatic and historical science.

The proposed work is recording a small «purse» of four silver Jochid dangs, found in the spring of 2021 in the East of Ukraine, near the town of Bogodukhov. The finding in question can be dated to the reign of Pulad Khan (which ended in 1410), most probably – at the very end of the 1400s. A new type of dang of Pulad Khan without indication of the place of issue and with a distorted date on the reverse is published.

ЛІТЕРАТУРА

- Бурковский С.А., 2013. Трехногая тамга в эпоху эмира Идегея / Нумизматика Золотой Орды. Кн. 2. Донецк. С. 7–125.
- Гончаров Е.Ю., Галкин Л.Л., Ержанов А.Р., 2013. Два клада монет конца 780-х гг. х. из Хорезма / Эпиграфика Востока. Т. XXX. М. С. 154–175.
- Иванов Н.Н., 2001. Клад джучидских монет, найденный в Крыму в 1964 году / Материалы по археологии, истории и этнографии Таврии. Вып. VIII. Симферополь. С. 454–484.
- Котляр Н.Ф., 1974. Кладоискательство и нумизматика. Киев.
- Савоста Р.Ю., 2016. Каталог азакских дангов XV века. Серебряные монеты Золотой Орды. Николаев.
- Федоров-Давыдов Г.А., 2003. Денежное дело Золотой Орды. М.
- Хромов К.К., 2014. К вопросам атрибуции и метрологии серебряных денгов Крымского улуса с изображением тамги в первом десятилетии XV века / «ПриРОНТийский меняла: деньги местного рынка» / Тезисы докладов и сообщений III Международного нумизматического симпозиума (Севастополь 29.08.–2.09.2014). Севастополь.

Наукове виданне

**Русь, Литва, Арда
ў помніках нумізматыкі і сфрагістыкі
Зборнік навуковых артыкулаў**

Заснаваны ў 2015 г.

Том 14. Спецвыпуск «Заходняя Русь і Арда»

Падпісана ў друк 04.01.2024

Фармат 60×90/8.

Гарнітура «Міньён».

26 друк. л. Бумага мелаваная.

Тыраж 100 экз.

